

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Lehtovaara, Tytti

Title: Käy-tä it-se-reflek-tio-ta ja muu-ta ku-lu-tus-ta-po-ja-si

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © Lehtovaara, 2019

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Lehtovaara, T. (2019, 27.11.2019). Käy-tä it-se-reflek-tio-ta ja muu-ta ku-lu-tus-ta-po-ja-si. What the Hela?. <https://www.jyu.fi/hytk/fi/laitokset/hela/ajankohtaista/blogi/itsereflektio-apuun-kulutustapojen-muutokseen-etnologista-pohdintaa-pukeutumisesta-ja-kulutuksesta>

27.11.2019

Käytä itsereflektiota ja muuta kulutustapojasi

Pikamuodin haitallisuudesta ja kulutuskulttuurin muutoksesta on viime aikoina käyty vilkasta keskustelua muun muassa [Ylellä](#) ja [Helsingin Sanomissa](#) sekä sosiaalisessa mediassa. Kulttuuriset ja historialliset ulottuvuudet ovat kuitenkin jääneet keskustelussa vähälle huomiolle, vaikka niitä tarkastelemalla voi ymmärtää paremmin kulutustekoja ja saada tärkeää tietoa kuluttajien motiiveista.

Kulttuurista ja historiallista näkökulmaa halpoihin vaatteisiin

Olemme tottuneet 1990-luvulta lähtien pääosin Aasiassa valmistettuihin halpoihin vaatteisiin. Vaatteiden hinnat alkoivat hiljalleen laskea toisen maailmansodan jälkeen vaateteollisuuden teknologisen kehityksen myötä. Kulutuksen kasvuun vaikuttivat myös 1960-1970-lukujen talouskasvu, hyvinvointivaltion kehittyminen, nuorisokulttuurin synty ja mainonnan lisääntyminen. Teos [Säädyllystä ja säädyttöntä: pukeutumishistoriaa renessanssista 2000-luvulle](#) antaa perspektiiviä väitteeseen, että vaatteet ovat ennenkuulumattoman halpoja. Kirjassa kerrotaan esimerkiksi siitä, kuinka vielä 1800-luvulla talonpojan uusi

päälystakki saattoi maksaa lähes saman verran kuin täysikasvuinen lehmä.

Omaa kulutusta voi olla vaikeaa hahmottaa ja sanoittaa

Tutkin etnologian väitöskirjassani naisten pukeutumis- ja kulutusvalintoja ennen ja nykyään. Tutkimusaineiston pohjalta olen havainnut kaksi seikkaa, jotka auttavat ymmärtämään, miksi ympäristönkin kannalta toivottava kulutustapojen muutos on haastava toteuttaa arjessa. Tutkimukseeni osallistuvat naiset toistivat useasti, että omasta kulutuksesta ja pukeutumisesta on vaikea puhua. He eivät olleet pohtineet pukeutumista kulutuksen näkökulmasta itsekseen tai keskustellen muiden kanssa. Tutkimushenkilöt kertoivat myös, että omia kulutustapoja ja niihin liittyviä ajatuksia on itse asiassa vaikea kuvailla.

Pikamuotia vaateliikkeen sisääntulossa.

Pukeutumisesta ja kuluttamisesta on havaintojeni mukaan työstä puhua siksi, että ne ovat varsin kehollisia toimintoja. Kun asiakkaat kulkevat vaateliikkeessä, he näkevät, koskevat, haistavat ja kuulevat vaatteet aistiensa ja kehonsa kautta. Kehollisten kokemusten sanallistaminen on haasteellista, koska emme välttämättä ole tottuneet tietoisesti kuulostelemaan kehoamme, eikä meillä aina ole siihen sanavarastoakaan. Siksi on ymmärrettävää, että kuluttajien on vaikea muuttaa toimintaansa kohti vastuullisempia vaatevalintoja. Onneksi itsereflektiota voi kuitenkin harjoitella.

Itsereflektio vaatteiden ja kulutuksen suhteen

Seuraavien kysymysten avulla voit hahmottaa, millainen vaatteiden kuluttaja olet ollut ja olet nyt. Voit vastata seuraaviin kysymyksiin yksin tai yhdessä jonkun toisen kanssa. Osaan kysymyksistä voit etsiä vastauksia konkreettisen tekemisen kautta, esimerkiksi kävelemällä omalle vaatekaapille tai katsomalla tilitapahtumia. Tarkastele seuraavia kysymyksiä oman elämäsi eri vaiheissa lapsuudesta nykyhetkeen.

- Millaisia eri elämänvaiheita sinulla on ollut, esim. lapsuus, teini-ikä, opiskelu, työtilanteet, asumus- ja perhemuodot?
- Miten ja minkä verran olet käyttänyt / käyttät rahaa eri elämän osa-alueilla, kuten asuminen, syöminen, pukeutuminen, harrastukset, vapaa-aika ja matkustelu?
- Miten olet pukeutunut / pukeudut? Entä mistä olet hankkinut / hankit vaatteita? Kuinka usein ja paljon vaatteita hankittiin / hankit? Miten paljon olet omistanut / omistat vaatteita? Millainen elinkaari vaatteillasi on ollut / on? Mitä teit / teet, kun vaate kului, hajosi tai likaantui?

- Onko kulutuksesi muuttunut eri aikoina? Onko jokin toimintatapa kulkenut läpi elämäsi tähän päivään asti mukana?

Tarvitseeko ihminen viidet glitter-sukat?

Mitä hyötyä oman pukeutumis- ja kulutuspolun hahmottamisesta sitten on? Pukeutumisen ja kuluttamisen tapojen tiedostamisen myötä on helpompaa valita, mitä toimintatavoistaan muuttaa ja miten. Tunnistaessaan omat kompastuskivensä on myös helpompi hyödyntää **ohjeita vastuullisemmasta vaatteiden kuluttamisesta**. Jos esimerkiksi havaitset ostavasi uusia vaatteita paljon ja halvalla, voit pohtia, pystyisitkö vähentämään ostettavien vaatteiden määrää ja säästää vaikkapa yhteen vuosia kestävään vaatekappaleeseen. Vaatteiden materiaaleista, tuotannosta, ominaisuuksista ja käyttötarkoituksista kannattaa myös hankkia tietoa. Käyttämällä vaatetta käyttötarkoituksen mukaisesti ja huoltamalla sitä oikein vaatteet kestävät pidempään käyttökelpoisina. Samalla hiilijalanjälkesi pienenee.

Kymmenien biletoppien häpeä

Olen pitänyt itseäni vastuullisena kuluttajana, joka yrittää minimoida pikamuotiosokset, hankkii kestäviä ja ajattomia vaatteita sekä vie käytöstä pois jääneet vaatteet kirpputorille vastuullisen vaatekuluttamisen edistämiseksi. Itsetarkastelun avulla havaitsin kuitenkin myös itselläni olevan parannettavaa. Siivotessani vaatekaappini huomasin, kuinka suuri määrä vaatteita minulla oli. Päätin jatkossa ostaa vaatteita harkitummin ja vähemmän. Totesin myös, että kaapissani on useita rikkiäisiä vaatteita, joten hyödynsin keskinkertaisia korjausompeleita ja paikkasin muutamia vanhat farkut. Vanhempani ovat eläneet niukempia aikoja, ja lapsuudessani vaatteita korjattiin paljon. 2000-luvun alun nousukaudella olen ostanut kymmeniä tekokuituisia biletoppeja, joihin on liittynyt egon pönkittämistä elämässä pärjäämisestä ja tiettyyn ryhmään kuulumisesta. Mallia on otettu viihdemaailmasta. Tästäkin järjettömästä ostamisen ikeestä olen päässyt pois tietoisella pohdinnalla ja valinnoilla.

Ne paikatut farkut, paikka otettu lahkeesta.

Mitä hyötyä pienistä arkisista kulutusvalinnoista ja teoista on? Vaatteen pidempi käyttöikä ja oikea kierrätys ovat oivallisia tapoja vähentää vaatteiden tuottamaa ympäristökuormaa. Jos vaate kestää pidempään, vaatetuksen hiilijalanjälkikin pienenee (ks. esim. [Vihreät vaatteet](#) ja sen [alkuper. lähde](#)) Jos käytät vaatetta tarkoituksenmukaisesti ja huollat sitä oikein, vaatteet kestävät huomattavasti pidempään käytössä sinulla tai jollain toisella. On myös hyvä muistuttaa, että mainonta luo kuluttajille olemattomia tarpeita, ja mainonnan vaikutusta on toisinaan vaikea havaita. Osa vaatetusalan yrityksistä rakentaa lisäksi itselleen ”vihreää imagoa”, vaikka samaan aikaan ne voivat tuottaa valtavia määriä uutta pikamuotia. Toisaalta kysyntä vaikuttaa vaatteiden tuottamisen määrään ja laatuun.

Kuvat Tytti Lehtovaara.